

07.04.2022

Група № 31

Урок № 36

Тема уроку: «Життєпис Дмитра Павличка. Пісенна лірика поета. Національний колорит поетичних образів вірша «Два кольори», що став народною піснею. Мотив кохання в поезії «Я стужився, мила, за тобою...»»

Мета уроку: з'ясувати найголовніші відомості про

Д. Павличка, поета і перекладача, охарактеризувати громадянські мотиви лірики, пояснити популярність пісенної лірики поета; розвивати й удосконалювати навички аналізу ліричного твору, відчуття краси форми й змістової глибини поетичного образу, вміння висловлювати власну думку; виховувати національну свідомість громадянина України, здатність виражати особисті почуття, розуміти й поважати почуття інших людей.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 194-196 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=ZqQ_B6vzVfg&ab_channel – вірш «Два кольори»
3. **Запишіть у робочому зошиті біографію Дмитра Павличка!!!**
4. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Історія створення вірша

Одного разу Д. Павличко разом з О. Білашем були присутні на з'їзді комсомолу України і нудьгували. Їм було нецікаво і вони роздивлялися по залу. Попереду сиділа жіночка, на плечах якої була чорна хустка з червоними квітами. «Червоне – то любов, а чорне – то журба...» само собою якось вирвалося у Павличка. В той же день він написав вірш «Два кольори», на яку згодом О. Білаш написав музику.

До речі, партійно – радянська цензура вважала пісню «Два кольори» гімном ОУН і довгий час забороняла. Авторам довелось відстоювати право на існування національного за своїм духом, твору, але жодного разу вони не відцуралися від пісні.

Два кольори (ЗНО)

Як я малим збирався навесні
Піти у світ незаними шляхами,-
Сорочку мати вишила мені
червоними і чорними,

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне - то любов, а чорне - то журба.

Мене водило в безвісті життя,
Та я вертався на свої пороги.
Переплелись, як мамине шиття,
Щасливі і сумні мої дороги.

Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш згорточок старого полотна
І вишите моє життя на ньому.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне - то любов, а чорне - то журба.

Тема.

Синівська вдячність за силу материнської любові, заповітом вишитій на сорочці-оберезі для захисту на непростій життєвій дорозі.

Ідея.

Заклик не забувати про своє коріння, своїх батьків.

Вид лірики.

Інтимна (*особиста*)

Аналіз вірша

Вишиванка завжди слугувала символом незламності українського народу, була його оберегом від зла та передавалась від покоління до покоління.

В орнаменті вишиванки працьовитого українського народу переважали червоно-чорні кольори, що позначали сонце та землю, духовність та матеріальність. Рядок вірша *«червоне — то любов, а чорне — то журба»* є глибоко символічними, тому що передають зміст життя людини.

Автор показує все життя: від того, коли ще маленьким робив перші кроки, і до того, як уже «змахнула в очі сивина». Письменник показує те, що життя - це і є два основні кольори: червоний, символізує любов, і чорне, що означає сум.

Недарма у пісні йдеться: *«Перплелась, як мамине шиття, мої сумні і радісні дороги»*.

Людині все в житті доводиться випробовувати, однак головним, визначальним повинен бути оптимістичний дух, любов до батьків, здатність залишитися самим і тоді, коли *«майнула в очі сивина»*.

Тобто червоний колір повинен переважати над чорним.

Для героя пісні дорогим і святим залишився на все життя *«той згорточок старого полотна»*. На цьому згорточку, як сам автор каже, вишите усе життя героя пісні. Згорточок полотна залишався як добрий спомин про маму, заповіт вірності рідній землі.

Тому Павличко й обрав ці кольори, бо вони є традиційними для нашого народу, вони – ніби символи самого життя, що водило поета по світах і кликало додому, переплітаючи сумні і радісні дороги, як узор на материнському оберезі.

Вірш Дмитра Павличка став народною піснею, як найвища похвала поету за його творчість.

Які художні засоби використовує автор в поезії?

Художні засоби.

- **Епітети:** *(незнаними шляхами, червоними і чорними нитками, сумні і радісні дороги, старого полотна, вишите життя).*
- **Уособлення:** *«мене водило в безвісті життя», «війнула в очі сивина», «перплелась ...дороги».*
- **Метафора:** *«піти у світ», «червоне — то любов, а чорне — то журба».*
- **Повтори (рефрен):** *«два кольори мої, два кольори».*
- **Повтори (тавтологія):** *«оба».*
- **Порівняння:** *«перплелась, як мамине шиття, мої ... дороги».*
- **Протиставлення (антитеза):** *«сумні і радісні дороги».*

Віршований розмір: 5-стопний ямб.

Які образи в поезії?

Образи твору:

- *піти у світ (розлука з рідними),*
- *незнаними шляхами (доля),*
- *сорочку мати вишила (захистила оберегом),*

- червоними і чорними нитками (радість і печаль),
- свої пороги (рідний край),
- переплелись дороги (життєвий шлях),
- сивина (життєвий досвід),
- згорточок старого полотна (благословення матері),
- вишите моє життя на ньому (синівська вдячність).

Які почуття викликала у вас пісня «Два кольори»?

(Почуття смутку, тому що ми у неоплатному боргу перед матір'ю за її любов, переживання і турботу про дітей.)

З якою піснею і якого автора вона співзвучна?

(«Пісня про рушник» А. Малишка).

Чому пісня Д. Павличка «Два кольори» стала народною?

(Поет дібрав такі задушевні слова, так зумів виразити почуття багатьох людей, що віри став улюбленою народною піснею для багатьох поколінь. Справді, ця пісня близька до фольклорної традиції Основний мотив твору — мотив дороги як символу людської долі поєднаний із мотивом материнського благословення...

Червоне й чорне — найпоширеніше поєднання кольорів в українській вишиванці, що асоціюється з радіщами й печалю, злетами й смутками людського життя).

З чим асоціюються у вас червоний і чорний кольори?

- **Червоний:** кохання, радість, щастя, материнська любов...
- **Чорний:** горе смуток журба печаль...

Два кольори — дві тривоги, дві нитки душі, що з'єднують в одному візерунку пам'ять про батьків і турботу про дітей, про сучасне й майбутнє. Вони, як живі джерела, що передають від покоління до покоління скарби й

багатство пам'яті свого роду, бо саме вони духовно єднують людину з рідною землею.

- Нелегкий шлях судився Д. Павличку. Поет належав до шістдесятників, яким судилося нести вогонь свого таланту людям.

Літературний словник (ЗНО)

Епітет - це слово чи словосполучення, завдяки особливій функції в тексті, допомагає слову набутися нового значення або смислового відтінку, підкреслює характерну рису, визначальну якість певного предмету або явища, збагачує мову новим емоційним сенсом, додає до тексту певної мальовничості та насиченості.

Приклад: *Прощавайте, сині гори, білії сніги.*

Метафора - один із основних тропів поетичного мовлення. У метафорі певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю.

Гіпербола - стилістична фігура явного і навмисного перебільшення для посилення виразності та підкреслення сказаної думки. Наприклад: «я казав це тисячу разів» або «височенний як дуб».

Порівняння - троп, який полягає у поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою компаративної зв'язки, тобто єднальних сполучників: як, мов, немов, наче, буцім, ніби та ін. («Блукай та їж недолі хліб і вми, як гордий флоренцієць, у вигнанні»)

Протиставлення - Свої докази автор будує на паралелях, які самим уже зіставленням і протиставленням фактів підтверджують незаперечну правдивість його поглядів.

Уособлення - вираз, що дає уявлення про яке-небудь поняття або явище шляхом зображення його у вигляді живої особи і наділеного її властивостями.

Рефрен (повтори) - Рядок або кілька рядків, які повторюються в кінці кожної строфи чи групи строф.

5. Запишіть у робочому зошиті ідейно-художній аналіз поезії «Я стужився, мила, за тобою...»

Шановні учні, оскільки ми працюємо зараз дистанційно, прошу Вас вивчити вірш «**Два кольори**». Запишіть відео, де ви поезію декламуєте, та надішліть мені це відео у Вайбер – **0939782750!** Але пам'ятайте, що при зустрічі чи в ZOOM, я можу запитати у Вас фрагмент.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

07.04.2022

Група № 31

Урок № 37

Тема уроку: «Життєпис Івана Драча. «Балада про соняшник» – поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образів соняшника, сонця»

Мета уроку: ознайомити учнів з життєвим і творчим шляхом Івана Драча; опрацювати ідейно-

художній зміст твору «Балада про соняшник»; розвивати вміння аналізувати поетичний твір, зв'язно й грамотно викладати свої думки; виховувати почуття доброти, душевну щедрість.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 197-199 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=3LSBPmCoMaA&ab_channel – «Балада про соняшник»

3. **Законспектуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Іван Драч був найбільшим революціонером слова з-посеред шістдесятників, як його називали, «вічний єретик», поет, який шукав нових масштабів художнього мислення. В українській поезії він є продовжувачем традицій Михайла Коцюбинського, Павла Тичини. Творчість його опромінена активністю «повстанців сонця» — протуберанців серця. Сонце стає його символом, сонце й серце стоять поряд, виступають контекстуальними синонімами в поезиї І. Драча:

Та не в дивацтві суть — а в здивуванні,

У вмінні всюди диво світу світлом

Осяяти: потужним світлом серця.

Поезія Драча — це насамперед поезія запитань, а не відповідей, поезія поставлених проблем, спроба докричатися до зір, достукатися до людини. Він шукає виходу, здається, знаходить, сумнівається й знову шукає. Він фіксує живе

життя в кожному своєму слові. Отаким словом любові до життя є «Балада про соняшник» Івана Драча.

Життєвий і творчий шлях І. Драча

Іван Федорович Драч народився 17 жовтня 1936 р. в с. Теліжинці Тетіївського району на Київщині. 1951 р. в районній газеті був надрукований його перший вірш. Після закінчення Тетіївської середньої школи І. Драч викладав російську мову та літературу в семирічці сусіднього села Дзвінячого, служив у армії й у віці, коли інші закінчують вищі навчальні заклади, вступив на перший курс філологічного факультету Київського університету, але навчання не закінчив, був виключений під тиском каральних органів. Влаштувався на роботу в «Літературну Україну». Закінчив дворічні Вищі сценарні курси в Москві, працював сценаристом на кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка, потім у редакції журналу «Вітчизна». 1961 р. І. Драч опублікував у «Літературній газеті» драму-феєрію «Ніж у сонці», яка відразу привернула увагу критики. Протягом 1962–1988 рр. виходили його збірки: «Соняшник» (1962), «Протуберанці серця» (1965), «Балади буднів» (1967), «До джерел» (1972), «Корінь і крона» (1974), «Київське небо» (1976), «Шабля і хустина» (1981), «Драматичні поеми» (1982), «Теліжинці» (1985), «Чорнобильська мадонна» (1987), «Храм серця» (1988).

Збірка І. Драча «Корінь і крона» була відзначена Державною премією України ім. Т. Шевченка в 1976 р. У середині 1980-х рр. поет був обраний до правління Київської організації Спілки письменників України, далі — головою, а ще згодом — головою Народного руху України та депутатом Верховної Ради України, керував товариством «Україна», очолював Світовий конгрес українців та Конгрес української інтелігенції (КУІн). Сьогодні Іван Драч продовжує активну громадсько-політичну діяльність, є головою багатьох республіканських і міжнародних організацій, організатором і членом кількох рухів.

Теорія літератури

Іван Драч назвав свій твір про соняшник баладою, але *балада*, зокрема фольклорна, — вид ліро-епічної поезії фантастичного, історико-героїчного або соціально-побутового характеру з драматичним сюжетом. А значить, «Балада про соняшник» не вкладалася в загальноприйнятому розумінні в рамки цього жанру, маючи ознаки то притчі, то медитації, то невеликої поеми.

«Балада про соняшник» — твір незвичний. Йому притаманні баладні елементи фантастики (зокрема, олюднення образів соняшника й сонця, їх «одивнення» за рахунок навмисного заземлення, спрощення), особливий драматизм (адже справжнє потрясіння переживає химерний персонаж із зеленими руками й ногами від дивовижного видива — сонця на велосипеді).

Опрацювання ідейно-художнього змісту твору «Балада про соняшник» (ЗНО)

Поезія — це правда душі, можливо, тому вона всім зрозуміла й доступна. Відмінність її полягає в тому, що вона вбирає в себе інші мистецтва: прозу, музику, живопис. Бо всі вони осідають у свідомості людини, впливають на її філософію та сприйняття життя, на ідеологію й почуття, на навколишній світ. У віршах віддзеркалюються всі людські вади й бажання, почуття й думки. Поезія змушує читати між рядками, бо в ній головне не сполучення слів, а атмосфера, якою вони оточені. Традиційним для письменства є звернення Івана Драча до розкриття важливої ролі поетичного слова в людському житті. Для когось слово — це зброя, для когось — ледве не єдина умова збереження національної свідомості, державності, слово «поезія» святе, воно — молитва.

У творі ж «Балада про соняшник» автор порівнює поезію із сонцем. Здавалося б, звичайне і, так би мовити, буденне порівняння. Але якщо зупинитися на ньому, то можна побачити світло й тепло, які випромінюються із цих слів: сонце — єдина зірка на небесному вимірі, що створює існування на землі, поезія — зірка на небі нашої свідомості, яка творить духовне життя. Без них на землі панували б холод, темрява, пустка, безчуйність. Холод гострих слів, темрява почуттів, духовне запустіння.

Аналіз твору «Балади про соняшник»

Літературний рід: ліро-епос.

Жанр: балада (модерна).

Провідний мотив: талант бачити красу в повсякденні.

Віршовий розмір: верлібр.

• **Образи, змальовані у творі.** (В Івана Драча соняшник і сонце наділені людськими властивостями, олюднені, як у фольклорі, у народному світосприйманні, за яким доколишня дійсність трактувалася такою ж живою, як і людська, тому в Україні здавна до рослин ставилися, як до істот, наділених душею, що відбилося в багатьох легендах та піснях, а також у літературних

творах. Соняшник — завезена рослина, яка відразу вписалася в український краєвид, стала квіткою національного світовідчування. Очевидно, не останню роль тут відіграла її досконала короно-подібна форма, схожа на сонячну, а також жовтий колір як невід’ємна частина національної символіки. До речі, П. Тичина, ознайомившись із текстом балади І. Драча, записав у своєму щоденнику, що жовтогаряча барва («сонце моє оранжєве») відповідає «характерові творчого сприймання світла українського народу». Водночас соняшник немовби підтверджував магічну силу сонця, постійно повертаючи до нього свою квітку, уособлюючи небесне світило на землі.

- **Аналіз алегоричності образів соняшника й сонця в баладі Івана Драча.** (Алегоричні образи соняшника й сонця чітко вказують, про кого та про що йдеться — про поета й поезію, які самостверджуються на основі буденних реалій. Вони розкривають приховані можливості творчого життя за законами краси, духовного злету. Такий рух пробудженого таланту від «земного» до «небесного» здійснюється у творі І. Драча через образи соняшника, що поєднує в собі ці дві сфери: порив до високості із закоріненням у рідний ґрунт. Вибір образів на роль поезії та поета є досить цікавим. Якщо сонце — символ світла, тепла, чистоти, життя й цілком підходить на роль поезії, то на соняшник як образ поета вибір випав через його національну символіку (хоча рослина й була завезена в Україну).

- **Сюжет балади.** (Сюжет твору доволі кумедний: живе соняшник, своєю поведінкою він нагадує звичайного хлопчика, який бігає наввипередки, рве на ґруші гнилиці, купається коло млина, стріляє горобців з рогатки тощо. Єдину відмінність відзначає автор: у соняшника було шорстке зелене тіло. І одного разу після купання, стрибаючи на одній ніжці, щоб вилити з вуха воду, він побачив сонце, «у червоній сорочці навипуск, що їхало на велосипеді, обминаючи хмари у небі». І соняшник, застигнувши в німому захопленні, просить, щоб сонце або дало покататися на велосипеді, або посадило його на раму. Хлопчина-соняшник уже ніколи не міг відвернути свою золоту голову від цього видива, від чарів, що навіки полонили його, від звіданих почувань: згадаймо, що наприкінці 50-х років ХХ ст. велосипед ще був незнаною розкішшю, до якої так хотілося долучитися кожному сільському підліткові. І тоді стає зрозумілішим і ближчим цей образ

сонця-поезії, хвилинного осявання, бажання подовжити це осявання («Дайте покататися, дядьку!»)).

- **Кульмінаційна думка.** (Ліричний сюжет зводиться до кульмінаційної думки: *Поєзіє, сонце моє оранжєве! / Щомиті якийсь хлопчисько / Відкриває тебе для себе, / Щоб стати навіки соняшником. На перший погляд, цей вірш — просто весела забавка. Але своєрідний висновок твору примушує визнати, що перед нами не потішна оповідка про дивні події, а притча про красу й силу поезії. Павлові Тичині в «Баладі про соняшник» сподобалося, що добре відома в літературі тема обдарованості й таланту була подана цілком по-новому: тільки той творець зможе відкрити сонце поезії, хто, поглянувши на це сонце, навіки ним захопиться).*

- **Художні особливості твору.** (У баладі великого значення надається ритмічно-інтонаційним особливостям віршування, смисловій точності слів та словосполучень, синтаксичному паралелізмові, що властиво верлібру (вірш без рими й розмірів з довільним чергуванням рядків різної довжини):

В соняшника були руки і ноги,

Було тіло, шорстке і зелене,

Він бігав наввипередки з вітром,

Він вилазив на грушу і рвав у пазуху гнилиці)

- **Новаторство Івана Драча?** (В одному поетичному творі спостерігається новаторство І. Драча в жанрі балади, у ритмічно-інтонаційних особливостях твору й неординарному розкритті теми. Майстерність митця виявляється також в умінні побачити по-новому ті явища й процеси життя, повз які решта людей проходить, навіть не помічаючи їх)

Висновок. Із появою сонця оживає соняшник і починає слідкувати за ним. Так прокидаються люди, які знайшли поезію у своєму серці. У творі «Балада про соняшник» описане «золоте німе захоплення» поезією — недосяжним «сонцем на велосипеді» — маленького хлопчака-халамидника, що просить покататися хоч на рамі. Народжений на землі, він назавжди пов'язаний зі світилом. Тільки люди, захоплені поезією, можуть провести інших у світ, де здійснюються мрії й банальність стає незвичайністю. «Балада про соняшник» у кожного викликає різні асоціації й почуття. Хтось відчуває те, що відчуває кожен з нас, прокинувшись сонячного ранку вдома й знаючи, що попереду канікули. Дехто на запитання,

якими кольорами розмалював би він цей твір, відповів, що тільки світлими, теплими й сяючими. Але є те, що єднає ці почуття й асоціації, — вони обов'язково позитивні, добрі, милі, адже життя прекрасне тим, що кожної миті кожен із нас має можливість відкрити для себе нову, дивовижну грань світу.

4. Виконайте тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді

1. Про що йдеться у творі Івана Драча «Балада про соняшник»?

А про поета і поезію;

Б про хлопця, що хоче стати поетом;

В про колгоспні поля, на яких цвіте соняшник;

Г про прекрасну українську природу;

Д про соняшник як технічну культуру.

2. Вкажіть центральний образ поеми І. Драча «Чорнобильська мадонна» (у тому числі розділів «Солдатська мадонна.» і «Вічна материнська елегія»):

А матері;

Б діквідаторки;

В медсестри;

Г селянки;

Д туристки.

3. Вкажіть першу поетичну збірку Івана Драча:

А «Корінь і крона»;

Б «Теліжинці»;

В «Київське небо»;

Г «Ніж у сонці»;

Д «Соняшник».

4. На якому тропі базується модернізований жанр балади у творчості Івана Драча?

А океюмороні;

Б метонімії;

В алегорії;

Г гіперболі;

Д уособленні.

5. Одна зі збірок І. Драча має назву села, де народився поет. Як називається це село?

А Кленоточі;

Б Сосниця;

В Тилявка;

Г Теліжинці;

Д Біївці.

Тестові завдання з вибором кількох правильних відповідей

6. Вкажіть риси індивідуального стилю Івана Драча:

1 наявність ліро-епічної описовості в поемах;

2 чітка традиційна композиція поем;

- 3 відсутність епічної описовості та традиційної композиції творів;
- 4 використання ускладнених метафор;
- 5 показ традиційних мотивів через естетику модернізму та власного світосприйняття;
- 6 виклад філософських роздумів за допомогою модерної символіки;
- 7 використання лише традиційної образності.

7. Вкажіть балади Івана Драча:

- 1 «Тополя»;
- 2 «Причинна»;
- 3 «Балада про соняшник»;
- 4 «Балада про мій осколок»;
- 5 «Крила»;
- 6 «Лілея»;
- 7 «Балада про творчість».

8. Вкажіть драматичні твори Івана Драча:

- 1 «Дума про Вчителя»;
- 2 «Платон Ангел»;
- 3 «Планета Сперанта»;
- 4 «Соловейко-Соловейг»;
- 5 «Зоря і смерть Пабло Неруди»;
- 6 «Крила»;
- 7 «Чорнобильська мадонна».

Шановні учні, оскільки ми працюємо зараз дистанційно, прошу Вас вивчити **«Баладу про соняшник»**. Запишіть відео, де ви поезію декламуєте, та надішліть мені це відео у Вайбер – **0939782750**! Але пам'ятайте, що при зустрічі чи в ZOOM, я можу запитати у Вас фрагмент.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.